

andum : amator ecclesiarum Dei, et fortissimus sibi commissi cum Dei virtute defendere cepit denique res diversas et villas Ecclesie antecessor suus per precarias sive præstarias in contulerat personis. Cui sedula intentione in spiritualia, affluenter exuberabant temeraria quæ ipse honesta dispensabat prudentia. acris competentibus episcoporum ministerialibus orationibus incessanter intentus. » Ipso consecrationis suæ, qui fuit prid. Non. Jul. legit in templo B. Mariæ Rhemensis excommunicatorum hominum Balduini comitis Flandriæ, ob non Fulconis ab illis perpetrata. Anno 901, 1. Januar. retulit corpus sancti Remigii ab illa cathedrali in suum monasterium, astanti arolo rege, et Richardo Burgundiæ duce.

git Flodoardus : « Hic pontifex castrum Mornon reparatis munitis muris, et ecclesiam inibi a novo restauravit, atque in honore sancti genitricis, ut olim fuerat, dedicavit, colloca- bi sancti Victoris ossibus quæ haud procul fuerant castello reperta. Munitionem quoque Codiciaeum tuto loco constituit atque firmam nihilominus munitionem apud Sparnaper fluvium Maternam construxit. Ecclesias nonnullas quæ sub persecutione Normannorum fuerant restaurari fecit atque conse- . Sed et in Vosago, infra possessionem beati gii ecclesiam construxit, ac per assensum Marcensis episcopi depositis inibi muneribus un sancti dedicavit. Rhemis quoque ecclesiam honore S. Dionysii extra murum civitatis onicis urbis constructam consecravit, ubi et era sanctorum B. Rigoberti episcopi et S. ulfi abbatis servanda deposuit. Cryptum e sub ipsa sede majoris ecclesie, quæ diu manserat oppleta, ubi B. Remigius secreto Deo fundere fertur assuevisse, mundatam ultam in honore ipsius sancti præsulis con- it. Multis quoque donariis Rhemensem ec- n perornavit, coronis argenteis atque lamis tam aureis quam argenteis illuminavit. tiam vasis utriusque hujus pretiosi metalli, gemmeis locupletavit. Insuper et altare in chori sub honore Sanctæ Trinitatis edidit dicavit, et tabulis argento coopertis circum- Crucem quoque majorem auro cooperuit, mis cum sacrosanctis pignoribus decenter ivit. Ornamentis etiam holosericeis quamplurimam decoravit aulam. Mihi quoque et cælam clericis canonicis, quam monachis et monialibus, omnibusque pro diversis eum ibus necessitatibus multa largitus est be-

mannis, flagrante inter principes discordia, in Francia figentibus, Hervæus horum con- ni serio incumbendum duxit, quo gentis fero- hristi iugo mitigata rapinis et grassationibus imponeret. Exstat Joannis IX papæ rescri- ad eundem præulem, quo respondens anno r 904 ipsius consultatione de Normannis nuper em conversis, ait mitius cum eis agendum

A esse, nec contra eos severitatem canonum esse ex- tendendam, ne forte insueta onera portare recu- santes ad pristinam impietatem relaberentur. Duas etiam Synodos celebravit anno 905 « cum coepi- scopis suæ dioceseos in quibus de pace et religio- ne sanctæ Dei Ecclesie, statuque regni Francorum salubriter competenterque tractavit. Ad petitionem quoque Vithonis, tum Rothomagensis episcopi, col- lecta ex diversis auctoritatibus SS. Patrum xxiii ca- pitula qualiter ipsi Normanni tractari deberent, ei- dem archiepiscopo delegavit... » Anno 909, vi Kal. Jul. celebravit concilium apud Trosleium. Anno circiter 910. post mortem Anscherici Parisiensis episcopi, summus regis cancellarius effectus est. Tantum vero profecit in catechizandis Normannis, ut ii « post bellum quod Robertus comes contra eos Carnotenus gessit, fidem Christi apud Rotho- magum tandem susceperint, concessis sibi mariti- mis quibusdam pagis cum Rothomagensi quam pene deleverant urbe, et aliis eidem subjectis. » B Hungaris quoque regnum Lothariense depræda- tibus, dum Carolus proceres Francorum in auxi- lium sibi contra gentem ipsam convocaverat, so- lus hic præsul ex omnibus regni hujus primatibus cum suis tantum in defensionem Ecclesie Dei regi occurrit anno 919, habens armatos secum, ceu fertur, mille quingenos. Anno 920, cum pene cun- cti Francorum optimates apud urbem Suessionicam a rege suo Carolo desciscentes propter Haga- nonem consiliarum suum quem de mediocribus electum super omnes principes audiebat et hono- rabat, cum penitus reliquissent, hic pontifex fide- lis et pius, atque robustus in periculis semper exi- stens, regem intrepidus ab eodem loco suspiciens, ad metatum suum duxit ; indeque secum ad ur- bem Rhemensem perduxit et per septem fere menses eum prosecutus atque comitatus est, do- nec illi comites suos eundemque regno restituit.

C Inde Erlebardum comitem pagi Castricensis ana- themate percussit ob mala quæ episcopatu infere- bat ; castra quoque Altimontis et Marceriarum ab ipso Ecclesie Rhemensi surrepta recuperavit. Tunc synodo apud Trosleium præfuit ac suscripsit anno 924, præsentem Carolo rege, in qua Erichardus comes excommunicatus post mortem absolvitur. Nec multo post a clientela Caroli, cui ad id tem- pus fidissimus atque acceptissimus fuerat, reces- sit, ut conjectat Mahilio noster, quod præceptum sibi anno præcedenti summi cancellarii officium Carolus Rogero Trevirensi archiepiscopo deman- daverat. Tandem paucis diebus languore confe- ctus exspiravit vi Non. Jul., anno 922, tertia die post consecrationem Roberti regis, quarta vero antequam vicesimum secundum sui episcopatus expleret annum ; funeratus solemnibus exsequiis, quibus interfuere plures antistites qui die obitus Durocortorum advenerant. Andreas Quercetanus in Historica genealogica gentis Castellionæ, ubi, Hervæi elogium visitur, scribit fratrem fuisse Odo- nis Castellionei, in quo totius gentis illius stirpem posuit. De scriptis ejus lege Rivetem nostrum Hist.-litter. Franc. tom. VI, pag. 185.

HERVÆI RHEMENSIS

EPISTOLA AD WITONEM ARCHIEPISCOPUM ROTHOMAGENSEM.

penitentia debet injungi non baptizatis gentilibus, et baptizatis, et rebaptizatis, et postea e paganico ecclesias devastantibus et Christianitatem delentibus. Ex sententiis Patrum, et libris, et decretis libris pontificum Romanorum.

(Province ecclesiastique de Reims, tom. I.)

erendissimo ac dilectissimo fratri et coar- scopo Witoni, Hervæus Rhemorum archi-

episcopus plurimam in omnium Salvatore salu- tem eternæque beatitudinis felicitatem.

Ut rogastis humilitatem nostram quærere divinis in oraculis qualiter consulendum vobis foret his qui rebaptizati sunt, et æque ut ante baptismum juxta paganismi morem, quemadmodum sues suum reversi ad volutabrum, et canes ad vomitum, ludicras voluptates nefando paganorum ritu exercuere, seu de illis qui nondum percipere baptismum meruerunt (524), prout quivimus satisfacere precatui vestro satagemus, quantumve brevis temporis sinit. Et ut unumquodque capitulum vobis facilius fieret ad reperendum, capitulatim in hac schedula fecimus scriptum. Et quia « misericordia Domini plena est terra (*Psal. xxxii*), » cui et Ecclesia per apostrophem precabiliter dicit: « Misereris omnium, Domine, et nihil eorum odisti quæ fecisti, dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam (*Sap., xi*); » dignum duximus, mirabile et misericordissimum beati Joannis apostoli et evangelistæ factum, imo ipsius Domini opus piissimum, et consuetissimum, sic vobis ponendo brevissime expromendum; quemadmodum vobis notissimum, et in ecclesiastica Historia latius digestum.

1. De S. Joanne evangelista.

Cum ipse Ephesum rediens, lustraret vicinas et illustraret provincias, vidit juvenem quemdam animis acrem nimis, quem loci illius episcopo commendavit, qui et illi gratiam tradit baptismi. Deinde confidens gratiæ, qua fuerat communitus, eundem juvenem remissius habere cœpit. Sed ille, immatura libertate politus, corruptæ viæ tramitem incedit. Deinde a furtis mala quæque sensim incipiens, demum magister latronum in brevi effectus est, donec idem Jeannes eundem locum tempore elapso invisens, a præfato requisivit depositum suum episcopo. Et cum comperisset eundem absentatum esse juvenem, ascenso citius equo, perquisivit eum; ac perquisito, et fugitanti, dixit Apostolus: « Sta tantum, et crede mihi, quia Christus me misit. » At ille audiens, restitit. Jam deinde tremefactus flebat amarissime, et accedentis ad se senis genibus provolvitur, gemitibus et ululatibus, quibus poterat, satisfaciens, et uberrimis lacrymarum suarum fontibus iterum baptizabatur, occultans solam dexteram suam. Apostolus vero jurisjurandi sacramento se eo impetraturum a Salvatore veniam pollicens, simulque genibus ejus provolutus, atque ipsam dexteram, ex cujus cædis conscientia torquebatur, tanquam jam per innocentiam purgatam deosculans, ad ecclesiam revocat, et indesinenter pro eo orationes profundens, et cum ipso pariter ducens crebra jejunia, indulgentiam a Deo quam ei pollicitus fuerat, expetebat. Nec prius abstinit, quam eum in omnibus emendatum, etiam ecclesiæ præficeret (*Euseb., Hist. eccl., lib. iii, cap. 23*).

II. De S. Silvestro, et Constantino imperatore.

Juvat hic et illud memorabile factum beati papæ

A Silvestri erga imperatorem Constantinum inserere, maxime propter jejunium hebdomadæ ab ipso ei indictum. « Sanctus, inquit, Silvester inter cætera ad eundem dixit Cæsarem: « Exige a teipso « hac una hebdomada jejunium, et deposita pura « pura intra in cubiculum tuum, ibique induere « cilicio prostratus humo, et confitere te modo per « ignorantiam errorem passum, ut Christianis per « secutionem indiceres: et ipsum Salvatorem cor « porum et animarum Jesum Christum, non so « lum loquendo, se et credendo prænuntia, et « pœnitere te multos sanctos Dei occidisse. » Et « paulo post. Jube per totam hebdomadam elec « mosynam fieri, beneficia etiam postulanti « exhibe, et idoneos qui hæc exsequantur consti « tue. » Et post aliquanta. « Imposuit sanctus Silvester manum suam super caput ejus (quin Augusti Constantini) benedicens eum ac faciens catechumenum. Tunc congregatis omnibus presbyteris, et diaconibus, cum universo clero, indixit injunium omni ecclesiæ, dicens: Si Ninivite in prædicatione Jonæ per triduanum jejunium, iram Dei offensamque quam promiserat, his debita evaserunt, quanto magis nos in prædicatione Domini nostri Jesu Christi, persecutiones evademus. Lacramur animas, pacem Dei ecclesiis acquirimus, et idololatriæ finem imponimus. Hæc autem facimus jejuniis, orationibus, ut hæc a Deo impetremus. » Et cætera.

III. Dicta B. Gregorii ad populum.

Beatus quoque Gregorius in Evangelii homilia ad populum (*Homil. 19 et 20, in Evang.*). « Si Deo, inquit, vivere in pueritia et juventute nolueris, saltem ad ultimam ætatem respiscite, et ad vitas, cum jam laboraturi multum non estis, vel sero venite » Et paucis interpositis. « Plerumque tales ante remunerantur, quia prius ad regnum de corpore exeunt, quam hi qui jam in pueritia vocati esse videbantur. Annon ad undecimam venit latro? Qui etsi non habuit per ætatem, habuit tamen sero per pœnam, qui Deum in cruce confessus est; et pene cum voce sententiæ, spiritum exhalavit vitæ. A novissimo autem reddere denarium paterfamilias cœpit, quia ad paradisi requiem prius latronem, quam Petrum perduxit. » Item idem. « Regnum cœlorum rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis non debetur. Abspei ergo certitudine nulla nos nostrorum malorum qualitas, nulla quantitas frangat. Præstat magnum veniæ fiduciam latro ille venerabilis, qui non inde venerabilis unde latro. Nam latro ex crudelitate, venerabilis ex confessione. Cogitate, rogo, cogitate quam sint incomprehensibilia in omnipotente Deo misericordiæ viscera. Latro iste cruentis manibus abstractus a fauce itineris, suspensus est in patibulo crucis. Ibi confessus est, ibi sanatus est, ibi audire meruit: « Hodie mecum eris in paradiso. » Et cætera.

(524) Vide epistolam Joannis papæ IX ad Hervæum de paganis conversis et gentilitio more degentibus.

IV. *Ejusdem ad Petrum episcopum.*

Qui rursus Petro episcopo Corsicæ scribens, ait (*lib. vii. epist. 2*) : « Fraternitas vestra sollicitè studeat, opus quod cœpit, auxiliante Domino, ad perfectionem deducere ; et sive eos qui aliquando fideles fuerunt, sed ad cultum idolorum, negligentia aut necessitate faciente, reversi sunt, festinet cum indicta pœnitentia aliquantorum dierum ad fidem reducere, ut reatum suum plangere debeant, et tanto firmiter teneant hoc ad quod adjuvante Domino revertuntur, quanto illud perfecte deflexerint, unde discedunt ; sive eos qui necdum baptizati sunt, admonendo, rogando, de venturo iudicio terrendo, rationem quoque reddendo quod ligna et lapides colere non debent. Festinet fraternitas tua omnipotenti Domino congregare, ut in adventu ejus, cum districtus dies iudicii venerit, in numero sanctorum possit tua sanctitas inveniri. Quodcumque enim utilius et sublimius acturus es, quam ut de animarum vivificatione, et collectione cogitans, et tuo Domino, qui tibi locum prædicandi dedit, immortale lucrum reportes ? » Et reliqua.

V. *Ejusdem ad Mellitum abbatem.*

Et alibi ad Mellitum abbatem (*lib. ix, epist. 71*) : « Quia gens Anglorum boves solent in sacrificio demonum multos occidere, debet etiam hac de re aliqua solemnitas immutari, ut die dedicationis, vel natalis sanctorum martyrum, quorum illic reliquæ ponuntur, tabernacula sibi circa easdem ecclesias, quæ ex fanis commutate sunt, de ramis arborum faciant, et religiosi convivii solemnitatem celebrent. Nec diabolo jam animalia immolent, sed ad laudem Dei in esu suo animalia occidant : et donatori omnium de satietate sua gratias referant, ut dum eis aliqua exterius gaudia referuntur, ad interiora gaudia consentire facilius valeant. Nam duris mentibus simul omnia abscidere, impossibile esse non dubium est. Quia enim qui summum locum ascendere nititur, gradibus vel passibus, non autem saltibus elevatur. Sic Israelitico populo in Egypto Dominus se quidem innotuit : sed tamen eis sacrificiorum usum, quem diabolo solebant exhibere, in cultum proprium reservavit, ut eis in suo sacrificio animalia immolare præciperet : quatenus cor mutantes, aliud de sacrificio omitterent, aliud retinerent ; ut etsi ipsa essent animalia quæ offerre consueverant, vero tamen Deo hæc et non idolis immolantes, jam sacrificia ipsa non essent. »

VI. *Ambrosius episcopus.*

His non dissimilia de pœnitentium mitissima susceptione S. Ambrosius annectit in libro qui inscriptus est Pœnitentiæ (*cap. 1*). « Qui studet humanæ infirmitatis emendare vitia, ipsam infirmitatem suis dedet sustinere, et quoquomodo pensare humeris, non abjicere. Nam pastor ille evangelicus lassam ovem vexisse legitur, non abjecisse. Et Salomon ait : « Noli justus esse nimium (*Eccli. xvii*). » Debet enim justitiam temperare moderatio. Nam quemadmodum se tibi curandum præbeat, quam fastidio habeas, qui contemptui se, non

A compassioni medico suo putet futurum ? Ideo Dominus Jesus compassus nobis est, ut ad se revocaret, non deterreret, mitis venit, venit humilis, denique ait : « Venite ad me, omnes qui laboratis, et ego reficiam vos (*Matth. xi*). » Reficit ergo Dominus Jesus, non excludit, neque abjicit, meritoque tales discipulos elegit, qui Dominicæ voluntatis interpretes plebem Dei colligerent, non repudiarent. Unde liquet eos inter Christi discipulos non esse habendos, qui dura pro mitibus, superba pro humilibus sequenda opinantur. Et cum ipsi quærant Domini misericordiam, aliis eandem denegant, ut sunt doctores Novatianorum, qui mundos se appellant. Quid his superbius ? cum Scriptura dicat quia : « Nemo mundus a peccato, nec unius diei infans (*Job. xiv*) ; » et David clamat : « A delicto meo munda me (*Psal. l*). » Et post pauca : « Nemo potest bene agere pœnitentiam, nisi qui speravit indulgentiam. »

VII. *Augustinus.*

Beatus docet breviter Augustinus qualiter eis qui præsumunt de quibuscunque hominibus pravis agendum sit, dicens (*PROSPER, lib. Sentent. S. August.*) : « Non est desperandum de malis, sed pro ipsis ut boni fiant studiosis supplicandum, quia numerus sanctorum de numero semper auctus est impiorum. »

VIII. *De S. Remigio episcopo.*

Legitur et ad locum in libro Vitæ beati Remigii Francorum apostoli (*HINCMAE, Vita S. Remig.*) inter cætera quibus refertur conversio Ludovici regis et populi ejus. « Ille (quin sanctus Remigius) gaudio magno repletus ; regem et populum, qualiter diabolo et operibus ac pompis ejus abrenunciare, et in Deum credere deberent, apertis et brevibus verbis instruxit : et quia dies sancti Paschæ imminebat, jejunium secundum Christianorum consuetudinem eis indixit. »

IX. *De S. Vedasto episcopo.*

Hinc et in beati pontificis Vedasti Vita invenitur, quomodo in via sub præsentia ejusdem regis et populi, vir Dei Vedastus cæcum illuminaverit, et quemadmodum idem rex ad baptismum venerit, et in Rhemensi civitate virum Dei Vedastum sancto commendaverit Remigio. « Rex, inquit, a viro Dei evangelicis apprime imbutus doctrinis, et hinc præsentis miraculo in fide firmiter confortatus, nil moratus in via, nil dubitans in fide, sed magna alacritate animi, magna festinatione itineris, sanctissimum pontificem Remigium videre properavit, ut illius sacratissimo ministerio, Spiritu sancto operante, in remissionem peccatorum, et spem vitæ æternæ, catholici baptismatis vivo ablueretur fonte : cum quo aliquantis moratus diebus, ut ecclesiasticis satisfaceret sanctionibus, et pœnitentiæ, secundum apostolicum præceptum, prius ablueretur lacrymis, dicente B. Petro principe apostolorum : « Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini nostri Jesu (*Act. ii*) ; » et sic in nomine sanctæ

Trinitatis cœlestis mysterii baptismum suscipere- A vestras in cœlum, clamantes cum lacrymis, *Christe, Kyrie eleison*. Et stante populo in horam multam extensas habente manus in cœlum, ecce manuscrita pueri per aerem delata, et ab omnibus visa venit : et imposita est manibus memorabilis nostri patris et pastoris. Suscipiens autem eam, et gratias agens Deo, gavisus factus est valde, et coram omni populo dixit ad puerum : Cognoscis litterulas has, frater? Qui ait ad eum : Etiam sancte Dei, manuscrita mea est. Et dirumpens manuscriptum sanctus Basilius, perduxit eum ad ecclesiam ; et dignum fecit sancto ministerio, et communione mysteriorum, et munerum Christi. »

X. *Ex Vita S. Basilii, de quodam apostata.*

De quodam apostata reperitur in miraculis B. Basilii Cæsariensis episcopi, qui scripto negavit Christum, et diabolo in testimonium negationis suæ tradidit seipsum. « Cui idem vir mirabilis Basilius inter cœtera dixit : Vis reverti ad Dominum Deum nostrum? Ad quem puer : Utique volo, sed non valeo. Dicit ei : Quare? respondit puer : Scripto abnegavi Christum, et professus sum diabolo. Dicit ei sanctus Basilius : Non sit tibi curæ : benignus est enim Deus noster, et recipiet te pœnitentem. Compatitur enim malitiis nostris. » Et quibusdam interpositis, Dicit ad puerum idem sanctus : Credis salvari? Qui ait : Credo, domine, B adjuva incredulitatem meam. Et continuo apprehendens manum ejus, faciens Christi signum in ipso, et orans, reclusit eum in loco interioris sacri periboli ; et dans ei regulam, collaborabat ei per tres dies. » Et post aliquanta : « Quadragesimo die ipse sanctus ad eum rediit, et dicit ei : Quomodo habes, frater? Respondens, dicit ad eum : Bene habeo, sancte Dei. Vidi enim te hodie in visu pignantem pro me, et vincentem diabolum. Et iterum mane facto, vocavit sacrum clerum, et monasteria, et omnem Christo amabilem populum, et dixit eis : Filioli mei dilectissimi, omnes gratias agatis Domino : ecce enim ovem perditam debet pastor bonus in humeris reportare, et offerre ecclesiæ. Quapropter debitum est, et nos vigiliam C facere nocte, ac postulare ejus benignitatem, ut non vineat corruptor animarum etiam in hoc facto. Et alacriter populo coaggregato per omnem noctem postulaverunt Deum cum bono pastore cum lacrymis, clamantes pro eo, *Kyrie, eleison* ; et mature cum omni multitudine populi accepit sanctus puerum, et tenens dexteram manum ejus, ducebat illum in sanctam ecclesiam Dei cum palmis et hymnis. Et ecce diabolus oculis omnium fascians in tristem vitam cum omni perniciose virtute advenit, et invisibiliter apprehendens puerum, conabatur rapere eum de manu sancti ; et cœpit clamare puer : Sancte Dei, adjuva me. Et rursus conversus sanctus ad diabolum, dixit : Improbissime, et animarum corruptor, pater tenebrarum et perditionis, non sufficit tibi tua perditio, qua te, D et eos qui sub te sunt, affecisti, nisi etiam et Dei mei tentes plasma? » Et perpaucis interpositis, « Sanctus Dei ait ad diabolum : Increpat te Dominus, diabole. Qui respondens dixit ad eum : Basili, præjudicas me, non abii ego ad eum, sed ipse venit ad me. Abnegavit Christum, et professus est mihi. Et ecce manuscriptum habeo, et in die iudicii ad communem iudicem eum duco. Sanctus Dei dixit : Benedictus Dominus Deus meus. Non deficiet populus iste manus de altitudine cœli, donec reddas manuscriptum. Et convertens se dixit populo : Erigite manus

vestras in cœlum, clamantes cum lacrymis, *Christe, Kyrie eleison*. Et stante populo in horam multam extensas habente manus in cœlum, ecce manuscrita pueri per aerem delata, et ab omnibus visa venit : et imposita est manibus memorabilis nostri patris et pastoris. Suscipiens autem eam, et gratias agens Deo, gavisus factus est valde, et coram omni populo dixit ad puerum : Cognoscis litterulas has, frater? Qui ait ad eum : Etiam sancte Dei, manuscrita mea est. Et dirumpens manuscriptum sanctus Basilius, perduxit eum ad ecclesiam ; et dignum fecit sancto ministerio, et communione mysteriorum, et munerum Christi. »

XI. *De sancto Laurentio.*

Inter alia scriptum habetur in passione B. Laurentii archilevitæ, et martyris Christi. « Erat homo in carcerali custodia multo jam tempore gentilis, qui plorando amissis oculis cæcus factus fuerat. dixit ad eum B. Laurentius : Si credis in Filium Dei Dominum Jesum Christum, baptizare, et illuminabit te. Et continuo post ipsius confessionem baptizato, aperti sunt oculi ejus, et cœpit clamare dicens : Benedictus Dominus Deus æternus, qui me illuminavit per B. Laurentium, quia semper fui cæcus et modo video. Post hæc et beatum Hippolytum more solito catechizavit, et, accepta aqua, benedixit et baptizavit illum. Deinde simili modo militem baptizavit Romanum, qui et baptizatus, mox martyrio coronatus est. »

XII. *De Sancto Sebastiano.*

Scriptum est in passione sancti Sebastiani ad locum. « Cum omnes qui ad decipiendos sanctos (quin Marcum et Marcellinum) venerant, unanimiter crederent Christum : Nicostratus cum conjugæ sua urgebat dicens : Non capiam cibum, neque potum, nisi mysterium mihi Christianæ religionis fuerit traditum. Cui sanctus Sebastianus dixit : Muta dignitatem tuam, et incipe esse Christi magis primicerius, quam præfecti. Audi itaque consilium meum, et omnes quos carcer includit quos vincula tenent, quos ergastula conficiunt, in unum redige. Quod cum feceris, antistitem sacrosanctæ legis adhibeam, ut cum omnibus qui credere voluerint mysterii suscipias sacramentum. Si enim diabolus Christo sanctos ejus auferre conatus est, et conetur : quanto magis nos pietatis argumento, hos quos diabolus injuste lucratus est, curare debemus, et suo restituere Creatori? Et Nicostratus ad hæc respondit, dicens : Quomodo iniquis et criminosis possunt sancta committi? Sanctus Sebastianus ait : Salvator noster pro peccatoribus suam nobis dignatus est exhibere præsentiam, et ostendit mysterium, per duoq; omnia peccata et crimina omnia hominibus auferantur, et omnes virtutes Domini conferantur. Et post multa. Sanctus Sebastianus abiit ad Polycarpum sanctum presbyterum, ubi erat causa persecutionis occultus, et narravit ei omnia quæ gesta sunt. Quibus auditis

Polycarpus gratias egit Deo et una cum eo venit ad domum Nicostrati : et videns turbas credentium, salutans eos cum omni gaudio, ait : Beati vos omnes qui audistis vocem Domini nostri Jesu Christi, dicentis : « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego vos requiescere faciam. Tollite, jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve (*Matth. xi*). » Vos itaque, fratres nostri, quos baptismatis unda diluit, et consecrando Deo omnipotenti charissimos filios fecit, pro hoc quod a proposito suo sancto revocare conati estis beatissimos milites Christi, opus erat vobis pœnitentia, ut per ipsam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem qua ad tantam gloriam accessistis, ut etiam ad passionem a qua dolenter alios revocare voluistis, ad ipsam desideretis gratanter velle currere et libenter : vetus hoc Christi artificium est. Nam ipsum quem vas electionis suæ esse dignatus est, et voluit magistrum gentium dare, qui non solum fidelium animos a pietatis proposito revocabat, sed etiam nolentes a Christo discedere lapidibus obruebat : hunc nobis ipse Dominus apostolum condonavit, tribuitque nobis ex Saulo Paulum, ex apostata fecit apostolum, et dedit Ecclesiæ ex persecutore rectorem : amator passionis factus est, qui persecutionis auctor extiterat ; et qui alienis afflictionibus prius gratulabatur, in suis postmodum persecutionibus lætabatur. Ipse qui tunc in apostolo suo virtutem istam exercuit, ipse nunc de ipso inferorum conclavi, ex ipsis draconum faucibus, animarum vestrarum captivitatem eripuit : et vobis nunc a tenebris ad lucem remeantibus æternæ vitæ januas patefecit. Quia ergo omnes dæmones, qui sunt tenebrarum filii, contristantur ; et omnes sancti angeli, qui sunt filii luminis, gratulantur, accedat unusquisque, et det nomen suum, ut hodierno die usque ad vesperum perducente jejunio, festivum baptismatis sacramentum opportunum tempus inveniat. Et iterum. Omnis familia quæ erat in domo Nicostrati, animæ xxxiii promiscui sexus et ætatis : dehinc omnes qui vincti, ac de carceris squalore adducti, animæ xvi, omnes isti xlix a sancto Polycarpo presbytero baptizati, et a sancto Sebastiano suscepti sunt. »

XIII. Verba domni Bedæ (in Joan. cap. iii)

« Juxta salutiferam, et firmissimam fidei catholice doctrinam, in toto terrarum orbe unanimiter ac fideliter ab omnibus observandam : quod de carnali, hoc etiam de spiritali est generatione sentiendum : nequaquam videlicet eam, postquam semel expleta fuerit, posse repeti. Sive enim hæreticus, sive chismaticus, sive facinorosus, quisque in confessione sanctæ Trinitatis baptizatus : non valet ille qui ita baptizatus est, a bonis catholicis rebaptizari, ne confessio, vel exhibitio tantæ nominis videatur annullari. »

XIV. Leo papa.

De his quibus dubium est utrum baptismum perceperint, necesse est ut renascantur, ex decretis papæ Leonis (*epist. ad Rustic.*). « Si nulla exstant inter propinquos aut seculares indicia, nulla inter clericos aut vicinos, quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuisse doceantur, agendum est ut renascantur, ne manifeste pereant, in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non sinit, ut videatur iteratum. Qui autem possunt meminisse quod ad ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordare, an quod ab eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed si hoc etiam ab eorum memoria alienum est, conferendum eis videtur, quod collatum esse nescitur : quia non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis. »

XV. Item Leo.

Captivis cibos immolatiis necessitate comedentibus pœnitentia concedenda ex decretis ejusdem papæ Leonis (*epist. ad Nicet.*). « De his Christianis, qui inter eos a quibus fuerant captivati, immolatiis cibis asseruntur esse polluti : consultationi charitatis tuæ hoc etiam respondendum esse credimus, ut pœnitentiæ satisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quam cordis compunctione pensanda est. Et, sive hoc terror extorserit, sive fames suaserit, non dubitetur abolendum : cum hujusmodi cibus pro metu, aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus. »

XVI. Ex concilio Nicæno

De laicis qui Deum negaverunt, et de his qui abrenuntiaverunt, et iterum ad sæculum sunt reversi, ex concilio Nicæno (*conc. Nic., can. 11*) : « De his qui præter necessitatem prævaricati sunt, aut propter ablationem facultatum, aut propter periculum, vel aliquit hujusmodi quod factum est sub tyrannide Licinii : placuit synodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Quicumque ergo veracem pœnitentiam gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur, et sex annis omni se contritione dejiciant, duobus autem annis sive oblatione populo in oratione communicent. »

XVII. Ex concilio Carthaginensi.

(*Conc. Carthag., an. 348, can. 1.*) « Gratus episcopus dixit : Si vobis placet, consideremus primum titulum rebaptizationis. Unde sanctitatem vestram portulo, ut mentis vestræ placita producat, ad descendentem in aquam, et interrogatum in Trinitate secundum Evangelii fidem et apostolorum doctrinam, et confessum bonam conscientiam in Deum de resurrectione Jesu Christi : si liceat iterum interrogari in eadem fide et in aquam iterum tingi. Universi episcopi dixerunt : Absit, absit : illicitas esse sancimus rebaptizationes, et satis est alienum a sincera fide et catholica disciplina. »

XVIII. Ex concilio Ancyrano.

(*Conc. Ancyr., can. 1.*) De his qui timore, ritus gentilium peregerunt. « Quotquot ascenderunt tem-

pla cum veste lugubri, et recumbentes inter alios manducaverunt, flentes; si compleverint pœnitentiam triennii tempus, sine oblatione suscipiantur ad communionem, id est, ut ipsi oblationem non offerant. Si autem perducti ad templa non manducaverunt, biennium maneant in pœnitentia: tertio vero anno communicent, sed sine oblatione, ut dictum est: ut quarto jam anno perfectionem suam percipiant. Episcopum autem hinc habere licentiam oportet, ut pro his peccata singulorum consideret, et prout viderit conversationem, normam regulamque conversionis attribuat: id est, ut humanius agens, secundum vitæ modum tempus alieni breviare, aut etiam prolixius quod correctioni necessarium viderit addere. Discutiatur autem omnium horum et præcedens vita, et posterior. Et ita circa eos sacerdotalis humanitas moderetur.»

XIX. *Ex eodem.*

(*Ibid.*, can. 6.) De his qui frequenter idolis immolaverunt, ex concilio Ancyrano: « De his qui festis diebus paganorum, in remotis eorum locis conviviis interfuerunt, et suas nihilominus epulas ibidem portaverunt, atque comederunt: placuit ut post biennii pœnitentiam suscipiantur: ita tamen, utrum aut cum oblatione recipiendi sint, an ad solam communionem admitti debeant, unusquisque episcoporum examinet vitam eorum, et præterita ac præsentia habita consideratione perpendat.»

XX. *Ex eodem*

(*Ibid.*, can. 7.) De his qui coacti idolis immolaverunt, ex eodem concilio: « Hi qui secundo, aut tertio sacrificaverunt vi coacti, quatuor annis sese ad pœnitentiam submittant: duobus autem aliis sine oblatione communicent, septimo anno perfectionem recepturi communionis.

XXI. *Leo papa.*

De his qui convivio gentilium, et escis immolatiis usi sunt, et decretis papæ Leonis (*epis. ad Rustic.*). « Si convivio solo gentilium, et escis immolatiis usi sunt, possunt jejuniis et manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothytis abstinentes, sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem idola adoraverunt, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos nisi per pœnitentiam publicam non oportet admitti.»

XXII. *Item Leo papa.*

Quod hi qui ad iterationem baptismi, vel vi, vel timore coacti, animas inclinarunt, pœnitentiæ sint sublevandi remedio. Leo papa ad Rusticum Narbonensem episcopum: « Hi de quibus dilectio tua nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum, vel metu coacti, vel errore traducti sunt, et nunc se contra catholicæ fidei sacramentum egisse cognoscunt, ea est constituenda moderatio, qua in societatem nostram non nisi per pœnitentiæ remedium, et per impositionem episcopalis manus communionis recipiant unitatem. Tempora pœnitentis solita moderatione, tuo constituenda iudicio, prout conversorum animos inspexeris esse devotos, pariter

etiam habentes ætatis senilis intuitum, et periculorum quorumque, aut ægritudinum respicientes necessitates. In quibus si quis ita graviter urgeatur, ut dum adhuc pœnitet, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratia subveniri.»

XXIII. *Ex Actibus apostolorum.*

Legitur in Actibus apostolorum quod quidam descendentes de Judæa docerent fratres oportere circumcidi, et servare legem Moysi. Apostoli tamen, et seniores cum omni Ecclesia jusserint, nihil oneris ultra imponentes eis, ut abstinerent se ab immolatis simulacrorum, et sanguine et suffocatis, et fornicatione (*Act. xv.*)

XXIV. *Ex concilio Africano.*

Ut cum Donatistis, qui ab omnibus catholicis sicut ab universo terrarum orbe erant damnati, lenius ageretur, ex concilio Africano (*conc. Afric. an. 401, can. 3*). « Pertractatis, et consideratis omnibus quæ utilitati Ecclesiæ convenire videbantur, annuente atque administrante Spiritu Dei, elegimus cum memoratis hominibus, quamvis de Dominici corporis unitate, inquieta dissensione præcisis, leniter et pacifice agere: ut, quantum in nobis est, omnibus, qui eorum communionem, et societate irretiti sunt, per universas provincias africanas penitus innotescat, quam miserabili errore devincti sunt. Nisi forte, sicut dicit Apostolus, nobis in mansuetudine corripientibus diversa sentientes, det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, et respiscant de diaboli laqueis captivati ab ipso in ipsius voluntatem.»

XXV. *Ex Cælestino papa.*

Quod nulli sit ultima pœnitentia deneganda, ex epistola papæ Cælestini ad episcopos Galliarum (*epist. 2*). « Agnovimus pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate desperet, quasi non possit ad se quovis tempore concurrenti succurrere, et periclitantem sub onere peccatorum hominem redimere, quo se ille expediri desiderat, et liberari. Quid hoc, rogo, aliud est, quam morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere? cum Deus ad subveniendum paratissimus, invitans ad pœnitentiam, sic promittat. Peccator, inquit, quacunque die conversus fuerit, peccata ejus non reputabuntur. Et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed tantum ut convertatur, et vivat. Salutem ergo homini adimit, quisquis ei mortis tempore pœnitentiam denegavit: et desperavit de clementia Dei, qui eum ad subveniendum morienti, succurrere vel in momento posse, non credit. Perdisset et latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horæ pœnitentia non juvisset. Cum esse in pœna pœnituit, et per unius sermonis confessionem, habitaculum paradisi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad

Deum conversio in ultimis positorum, mente potius æstimanda quam tempore, propheta hoc taliter asserente : Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris. Cum ergo Dominus sit cordis inspector, quovis tempore non est deneganda pœnitentia postulanti, cum illi se obliget iudici, cui occulta omnia noverit revelari. »

XXVI. *Ex Pœnitentiali Bedæ.*

In libello qui supercriptus est Pœnitentialis Bedæ presbyteri venerabilis (*De remed. peccat., præfat.*) : « Solerte admonemus doctum quemque sacerdotem Christi, ut in universis, quæ hic adnotata repererit, sexum, ætatem, conditionem, statum,

A personam, ipsumque cor pœnitentis curiose discernat : et secundum hæc quid sibi visum fuerit singula quæque iudicet. Quibusdam namque a cibis abstinendo aliis eleemosynas dando, nonnullis flectendo sæpius genua, huic in cruce stando, aut aliud aliquid hujusmodi quod ad purgationem peccatorum pertineat faciendo : plurimis universa hæc agenda sunt. Necesse est errata corrigere, quæ universa in examine discreti debent pendere iudicis. »

Semper in Christo felici successu præpolleat, et omnibus in bonis vigeat, reverenda et percolenda germanitas vestra, memor nostri in orationibus suis, et universæ Ecclesiæ.

CONCILIIUM RHEMENSE

PRÆSIDE HERVÆO

In quo anathema dictum in eos qui Fulconem archiepiscopum occiderant, pridie Nonas Julii, anno Christi 900

(Apud Labb. Concil. tom. IX, col. 481.)

Anno 900 Dominicæ incarnationis, pridie Nonas Julii, primo scilicet die quando ordinatus est Hervæus in archiepiscopatu Rhemensi episcopus, lecta est excommunicatio hæc quæ sequitur, in ecclesia sanctæ Mariæ Rhemis, præsentibus episcopis infra-

criptis. Hervæus nomine non merito Rhemorum archiepiscopus ac plebis Dei famulus Vito Rothomagensium archiepiscopus, Riculfus Suessionum episcopus, Hello Noviomagensium episcopus, Dodilo Cameracensium episcopus, Herinandus Morinensium episcopus, Otgarius Ambianensium episcopus, Honoratus Belvacensium episcopus, Mancio Catalaunensium episcopus, Rodulfus Laudunensium episcopus, Otfridus Silvanectensium episcopus, Angelrannus Meldensium episcopus.

Notum sit omnibus ubique sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, tam clericis quam laicis, quod nos et commissa nobis omnibus Ecclesia nimia perturbatur tristitia, pro inaudita re post persecutionem temporis apostolorum, eorumque successorum, de occisione nimirum patris et pastoris nostri Fulconis ab impiis impie perpetrata, qui pro regni utilitate et totius sanctæ Ecclesiæ statu pro viribus die noctuque desudans, ac seipsum pro defensione omnium ecclesiarum in hoc regno consistentium muro protectionis opponens (res enim earum a Balduino comite filio Balduini ac Judith, contra omnem legem divinam et humanam pervadebantur), ideo ab ipsius Balduini hominibus Vineamaro, Evarardo et Rotfeldo [Ratfrido] cæterisque eorum complicibus intersectus credelissime occubuit. De ejus morte totius Ecclesiæ ordo atque processio merito constrictatur, et lamenta compas-

sionis ex intimis cordium suspiriis emittit. Quia igitur tale scelus nostris in temporibus perpetrare non timuerunt, quod antea nisi forte a paganis in Ecclesia non auditum, qui non est actum : in nomine Domini, et in virtute sancti Spiritus, nec non auctoritate episcopis per beatum Petrum principem apostolorum divinitus collata, ipsos a sanctæ matris Ecclesiæ gremio segregamus, ac perpetuæ maledictioni anathemate eos condemnamus, ut eorum aliquando per hominem non fiat recuperatio, nec ulla inter Christianos conversatio. Sintque maledicti in civitate, maledicti in agro, maledictum horreum eorum, et maledictæ reliquiæ eorum, maledictus fructus ventris eorum, et fructus terræ illorum, armenta boum suorum, et greges ovium suarum. Maledicti sint ingredientes et egredientes, sintque in domo maledicti, in agro profugi. Intestina in sesessu fundant sicut perfidus et infelix Arius ; veniantque super illos omnes illæ maledictiones quas Dominus per Moysen in populum divinæ legis prævaricatorem se esse intentavit. Sintque anathema maranatha, et pereant in secundo adventu Domini. Insuper quidquid maledictionis sacri canones, et apostolicorum virorum decreta decernunt super homicidis et sacrilegis. Nam illos sacrilegorum nomine notamus, qui in hunc Christum Domini manus mittere ausi sunt. Omne super illos, ac perpetuum interitum, per justissimam divinæ animadversionis sententiam, congeratur. Nullus ergo eis Christianus vel Ave dicat. Nullus presbyter missas aliquando coram celebrare, nec si infirmati fuerint, confessiones eorum recipere, vel sacrosanctam communionem eis, nisi resipuerint, etiam in ipso